

KAPACITETET E QEVERISJES VENDORE: SFIDAT E DECENTRALIZIMIT FISKAL DHE PABARAZISË RAJONALE NË SHQIPËRI

Dokument Politik

Dokument Politik

**KAPACITETET E QEVERISJES
VENDORE: SFIDAT E
DECENTRALIZIMIT FISKAL DHE
PABARAZISË RAJONALE NË
SHQIPËRI**

Ky publikim i Institutit të Studimeve Politike (ISP) u realizua në kuadër të projektit C1 - BE - NPA, 'Përmirësimi i Debatit mbi Politikat dhe Përgjegjshmërinë për Përmbushjen e të Drejtave Bazë, nëpërmjet krijimit të Platformës së Negocimit të Cluster 1 Albania', zbatuar nga katër organizata shqiptare: Qendra për Studimin e Demokracisë dhe Qeverisjes, Komiteti Shqiptar i Helsinkit, Instituti për Studime Politike dhe Instituti Shqiptar i Shkencës, me mbështetjen financiare të Ambasadës së Mbretërisë së Holandës në Tiranë.

Pikëpamjet e shprehura në këtë dokument politikash janë ato të Institutit për Studime Politike (ISP) dhe nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e donatorëve dhe/ose organizatave zbatuese.

Autor

Dr.Fatlum Nurja

Ekspert i Decentralizimit dhe i Veteqeverisjes Vendore

Rishikoi:

Institutit të Studimeve Politike

Hyrja

Të gjitha nivelet e qeverisjes, si pushteti qendror ashtu edhe ai vendor, nëse shikohen në kuadrin e tyre kushtetues dhe ligjor, ushtrojnë pushtetin e tyre me fokus përmirësimin e mirëqenies së qytetarëve nëpërmjet zbatimit të programeve të zhvillimit ekonomik dhe social, të cilat rrjedhimisht çojnë në: zhvillim biznesi, reduktim të papunësisë dhe përmirësim të ofrimit të shërbimeve publike.

Megjithatë, studimet kanë treguar se nëse operohet vetëm ose kryesisht me programe kombëtare të mbështetura nga qeveria qendrore, duke shmangur decentralizimin fiskal, kjo do të rrisë pabarazitë rajonale dhe për pasojë disa rajone që përfitojnë më shumë nga fondet publike do të zhvillohen më shumë në krahasim me rajonet që kanë më pak potencial për zhvillim.

Sipas disa studuesve, teorikisht Decentralizimi rrit shanset për mosbalancim në zhvillimin ekonomik dhe social. Kjo ka ndodhur në shumë vende të Evropës Lindore dhe veçanërisht në vendet e Evropës Juglindore. Në këto vende, shpenzimet kryesore kapitale janë zhvendosur në qytetet/kryeqytetet e mëdha duke i bërë ato më të zhvilluara, por në të njëjtën kohë duke rritur pabarazitë lokale dhe rajonale (Petraços, 2001; ETF, 2007; Bartlett W, 2009). Këto pabarazi janë të nxitura nga decentralizimi i pamjaftueshëm fiskal dhe mungesa e një skeme të konsiderueshme barazimi horizontal. Faktorë të tjerë që çojnë në këtë pabarazi janë: korrelacioni i pabalancuar midis shpenzimeve të qeverisë qendrore në raport me ato lokale, planifikimi i pa nxituar i investimeve kapitale, mungesa e strategjive rajonale dhe lokale, mënyrat se si financohen qeveritë vendore si dhe Grantet e Kushtëzuara.

Një instrument efikas që do të bëjë të mundur ndryshimin e këtij çekuilibri në favor të rritjes ekonomike në një mënyrë mjaft homogjene (për sa i përket kushteve për një rritje të tillë) mund të jenë fondet e Bashkimit Evropian, të cilat në bazë të përlogaritjes, kanë treguesit e zhvillimit rajonal. Por a është e përgatitur Administrata Publike Vendore për të aksesuar dhe përfituar nga programet dhe fondet e Bashkimit Evropian, është një pyetje që duhet të shqetësojë politikanët në Shqipëri.

Raporti i BE-së për Shqipërinë (2021) thekson se Shqipëria është e përgatitur në mënyrë të moderuar në fushën e politikave rajonale dhe koordinimit të instrumenteve strukturore dhe se është vërejtur vetëm progres i kufizuar. Shumica e bashkive nuk kanë arritur të kenë një ekuilibër efektiv në bashkëpunimet dhe projektet rajonale, si dhe burimet njerëzore vendore janë ende larg aftësive dhe kapaciteteve për të përballuar sfidat prioritare në këtë drejtim.

Sfida e konceptit të zhvillimit rajonal kërkon një qasje të re reformuese të bashkive dhe strukturave të tjera në pushtetin vendor si; rritje të aktivizimit dhe informimit të stafit bashkiak, rritje të projekteve ndër-rajonale në vend dhe me partnerë ndërkombëtarë brenda BE-së, forcimin e kapaciteteve administrative të bashkive për hartimin e projekteve dhe pjesëmarrjen me aplikime, si dhe një raport të ri ndërveprimi dhe koordinimi bazuar në decentralizimin me

pushtetin qendror.

Dokumenti trajton disa aspekte thelbësore të këtij komponenti: sfidat e decentralizimit financiar dhe gjendjen e pabarazisë rajonale në Shqipëri. Gjetjet dhe rekomandimet e tij do të ndihmojnë bashkitë dhe organet e reja të dala nga zgjedhjet e majit 2023, institucionet qendrore vendimmarrëse sipas fushës së përgjegjësisë, si dhe informacionin më cilësor të qytetarëve, grupeve të interesit dhe aktorëve të tjerë të përfshirë.

Fjalët kyçe: Decentralizim fiskal, pabarazi, administratë lokale, zhvillim lokal, fonde evropiane.

Konkluzione dhe Rekomandime

- Pavarësisht progresit të fundit, dimensionimi i decentralizimit fiskal mbetet veçanërisht i dobët dhe bashkitë nuk do të jenë në gjendje të ofrojnë shërbime në mënyrë efektive për qytetarët e tyre, nëse ky dimension nuk forcohet. Një sfidë kyçe në të ardhmen do të jetë hartimi dhe zbatimi i veprimeve që adresojnë nënfinancimin historik të qeverisjes vendore.
- Fondi i Zhvillimit Rajonal (FZHR) ose grantet e kushtëzuara, janë rritur ndjeshëm vitet e fundit, ndërkohë që transfertat e pakushtëzuara ndërqeveritare kanë rënë ose kanë stopuar. Shpërndarja e këtyre fondeve nuk është as e parashikueshme dhe as transparente. Do të kërkohet advokim dhe asistencë teknike për të reformuar FZHR-në për t'u përafëruar më mirë me parimet e decentralizimit dhe nevojat e qeverisjes vendore.
- Rrjedhimisht, rajonet e zhvilluara po përballen me një presion të lartë lëvizjeje në zonat e tyre, duke sjellë, ndër të tjera, vështirësi të shumta në menaxhimin e dinamikave urbane, sociale dhe ekonomike. Rajonet veriore janë më pak të zhvilluara, ndërsa ato të Shqipërisë Qendrore dhe Jugore janë më të zhvilluara. Qarqet e Tiranës, Durrësit dhe Fierit qëndrojnë në krye – kontributi i tyre në PBB-në e vendit është rreth 60%. Pavarësisht nga kjo, transfertat ndërqeveritare nëpërmjet granteve të FZHR/FSHZH ndahen për financimin e projekteve vendore në rajone me zhvillim më të lartë ekonomik duke çuar në pabarazi më të mëdha midis rajoneve. Mungesa e vizionit të qartë në alokimin e këtyre fondeve nga ana e qeverisë qendrore dhe rritja e madhësisë së grupit të granteve konkurruese, kanë ulur autonominë fiskale vendore dhe kanë rritur pabarazitë rajonale.
- Rritja e decentralizimit fiskal duke rritur madhësinë e grupit të alokuar për njësitë e qeverisjes vendore dhe duke reformuar instrumentet financiare, si FZHR, dhe agjencitë e zhvillimit, si FSHZH, me synimin për të zbutur disbalancat rajonale, do të ishte hapi i duhur drejt zhvillimit ekonomik dhe ngushtimit të pabarazive rajonale.

Për të qenë gati që të absorbuojnë të gjitha fondet nga Bashkimi Evropian, administrata publike në Shqipëri duhet të zhvillohet në disa fusha:

- 1. Ngritja e kapaciteteve:** Administrata publike shqiptare duhet të ndërtojë kapacitetet e saj për të menaxhuar dhe zbatuar në mënyrë efektive projektet e financuara nga fondet e BE-së. Ndërtimi i kapaciteteve duhet të përfshijë trajnimin dhe zhvillimin profesional për nëpunësit publikë përgjegjës për menaxhimin dhe zbatimin e projekteve të financuara nga BE, si dhe përmirësimin e procedurave administrative, menaxhimin e projekteve dhe menaxhimin financiar.
- 2. Transparenca dhe llogaridhënia:** Administrata publike shqiptare duhet të rrisë transparencën dhe llogaridhënien mbi menaxhimin e financave publike, prokurimet dhe rezultatet e projektit. Krijimi i një sistemi transparent dhe të besueshëm monitorimi dhe vlerësimi, është thelbësor për të garantuar transparencë dhe llogaridhënie mbi përdorimin e fondeve të BE-së.
- 3. Kuadri ligjor:** Shqipëria ka nevojë për një kuadër ligjor të përditësuar që përputhet me rregulloret dhe standardet e BE-së, veçanërisht në sferat e prokurimit publik, partneriteteve publike-private dhe menaxhimit të financave publike. Kuadri ligjor duhet të jetë koherent, transparent dhe i parashikueshëm për bizneset dhe investitorët.

- 4. Planifikimi strategjik:** Shqipëria duhet të zhvillojë një plan strategjik afatgjatë që përputhet me politikat dhe prioritetet e BE-së. Ky plan duhet t'i mundësojë vendit të identifikojë dhe të prioritetizojë projektet që kanë potencialin më të lartë për zhvillim të qëndrueshëm dhe të ndihmojë vendin për të arritur objektivat e tij strategjike në periudhën afatshkurtër, afatmesme dhe afatgjatë.
- 5. Decentralizimi administrativ:** Forcimi i decentralizimit administrativ është i rëndësishëm për ndërtimin e llogaridhënies publike dhe duhet të reflektohet në aftësinë e administratës publike shqiptare për të zhvilluar dhe menaxhuar projekte të financuara nga BE në nivel vendor. Kjo jo vetëm që do të ndihmojë në rritjen e efikasitetit të shërbimeve publike, por gjithashtu do të rrisë pjesëmarrjen e qytetarëve në politikëbërje.

Integrimi i Shqipërisë në Bashkimin Evropian kërkon një përmirësim të ndjeshëm të kapaciteteve të zyrtarëve të pushtetit vendor, të cilët do të jenë përgjegjës për zbatimin e kuadrit legjislativ të BE-së në nivel vendor. Për të adresuar këtë sfidë, një koncept për përmirësimin e kapaciteteve të zyrtarëve të pushtetit vendor drejt integritimit në BE duhet të përfshijë elementët e mëposhtëm:

- 1. Programet e zhvillimit të kapaciteteve për zyrtarët e qeverisjes vendore:** BE-ja ka standarde strikte për zyrtarët e qeverisjes vendore, dhe për këtë arsye, programet e ngritjes së kapaciteteve për zyrtarët e qeverisjes vendore duhet të përputhen me standardet e BE-së. Trajnimi mbi zbatimin e politikave të BE-së, kuadri legjislativ i BE-së dhe përputhshmëria ligjore mund të ndihmojë në ndërtimin e kapaciteteve të zyrtarëve të qeverisjes vendore në përputhje me kërkesat e BE-së.
- 2. Programet e ngritjes së kapaciteteve për zyrtarët e qeverisjes vendore:** Një sfidë kryesore me të cilën përballen qeveritë vendore në Shqipëri është mungesa e profesionistëve të trajnuar për të menaxhuar përgjegjësitë e decentralizimit. Për të adresuar këtë, duhet të zhvillohen programe për ndërtimin e kapaciteteve për të ndërtuar aftësitë e zyrtarëve të qeverisjes vendore në fusha të tilla si buxhetimi, planifikimi strategjik dhe menaxhimi i projekteve.
- 3. Koordinimi dhe bashkëpunimi rajonal:** Pabarazitë rajonale në Shqipëri kërkojnë një koordinim dhe bashkëpunim më të madh ndërmjet pushteteve vendore për të punuar drejt synimeve të përbashkëta. Krijimi i platformave rajonale për ndarjen e njohurive dhe burimeve, dhe ndërtimi i partneriteteve të forta ndërmjet qeverive vendore dhe agjencive të zhvillimit rajonal mund të ndihmojë në nxitjen e rritjes ekonomike rajonale dhe në uljen e pabarazive rajonale.
- 4. Angazhimi dhe pjesëmarrja e qytetarëve:** Qeveritë vendore duhet të kenë prioritet angazhimin dhe pjesëmarrjen e qytetarëve për të siguruar ofrimin e shërbimeve dhe llogaridhënie më të mirë. Mundësimi i një kulture dialogu, buxhetimi me pjesëmarrje dhe përfshirja e të rinjve dhe grupeve të marginalizuara, mund të ndihmojë në forcimin e lidhjes midis pushtetit vendor dhe qytetarëve.

- 5. Decentralizimi fiskal:** Decentralizimi fiskal mund të ndihmojë financimin e shërbimeve të zhvillimit lokal dhe promovimin e rritjes ekonomike lokale. Forcimi i kuadrit ligjor dhe ngritja e kapaciteteve të menaxhimit financiar të qeverisjes vendore janë të nevojshme për transferimin efektiv të burimeve te pushteti vendor.

Duke zbatuar një koncept gjithëpërfshirës të bazuar në elementët e sipërpërmendur, Shqipëria mund të sigurojë që zyrtarët e saj të qeverisjes vendore janë të aftë të luajnë një rol jetik në zbatimin e kuadrit legjislativ të BE-së në nivel vendor, mund të përmirësojnë kapacitetet e qeverisjes vendore, të nxisin rritjen ekonomike dhe zhvillimin rajonal, dhe reduktimin e pabarazive rajonale. Kjo do të ndihmojë në sigurimin e integritit të suksesshëm në BE dhe do të kontribuojë në zhvillimin e qëndrueshëm të vendit.

Proceset e decentralizimit në vendet e Evropës Juglindore

Decentralizimi më së shpeshti përkufizohet si transferim i pushtetit dhe burimeve nga qeveritë kombëtare në qeveritë nënkombëtare. Decentralizimi i ka rrënjët në parimet e subsidiaritë – që do të thotë, në parimin se qeveria punon me më shumë përgjegjësi kur është më afër njerëzve të cilëve u shërben dhe nevojave që ato adresojnë.

Decentralizimi mund të nxisë zhvillimin ekonomik dhe të përmirësojë mirëqenien e qytetarëve kur ofrimi i shërbimeve dhe cilësia e vendimeve mbi mënyrën se si shpërndahen burimet publike përmirësohen. Premtimi i decentralizimit shoqërohet shpesh me mangësi, pasoja të paparashikuara dhe sfida.

Trajektorja në proceset e decentralizimit, veçanërisht në atë fiskal, ka qenë pothuajse e njëjtë në vendet evropiane të ish-Blokut Lindor. Në këto vende, reformat e decentralizimit u kërkuar kryesisht për të dobësuar trashëgiminë centriste, me përjashtim të vendeve të ish-Jugosllavisë, të cilat trashëguan një lloj kulture të vetë-menaxhimit të ushtruar para viteve 1990.

Megjithatë, si rezultat i konflikteve etnike që çuan në ndarjen e Jugosllavisë, vendet e ish-Jugosllavisë fillimisht kishin programe që kërkonin të konsolidonin shtetet e reja. Më pas, pas marrëveshjeve të Dejtonit dhe Rambujesë (Kosovë), veçanërisht pas zbatimit të Paketës së Ahtisaarit (Parlamenti i BE-së, 2010) dhe Marrëveshja e Ohrit (për Maqedoninë), këto vende filluan reformat e tyre të decentralizimit. Vendet e tjera i kishin filluar këto reforma menjëherë pas ndryshimeve politike. Vendet e Evropës Juglindore kishin shpejtësi dhe arsye të ndryshme pse dhe si u zbatuan proceset e decentralizimit (Dallango.B, Bartlett.W, Malekovic S., Manastiriotis. (2009).

Sipas autorëve të mësipërm, proceset e decentralizimit në vendet e EJT sollën rezultate të ndryshme, edhe pse ato ishin të ngjashme në një masë të caktuar. Megjithatë, kishte dallime të mëdha që vinin nga trashëgimia e ndryshme politike, sociale dhe ekonomike. Këto dallime janë edhe për faktin se nuk ka një zgjidhje uniforme dhe të përgjithshme për decentralizimin për të gjitha vendet (Smoke P, 2001).

Stadi ekonomik dhe social i një vendi është një faktor vendimtar, por situata dhe përbërja apo trashëgimia politike institucionale në lidhje me demokracinë dhe shtetin e së drejtës janë një faktor kyç.

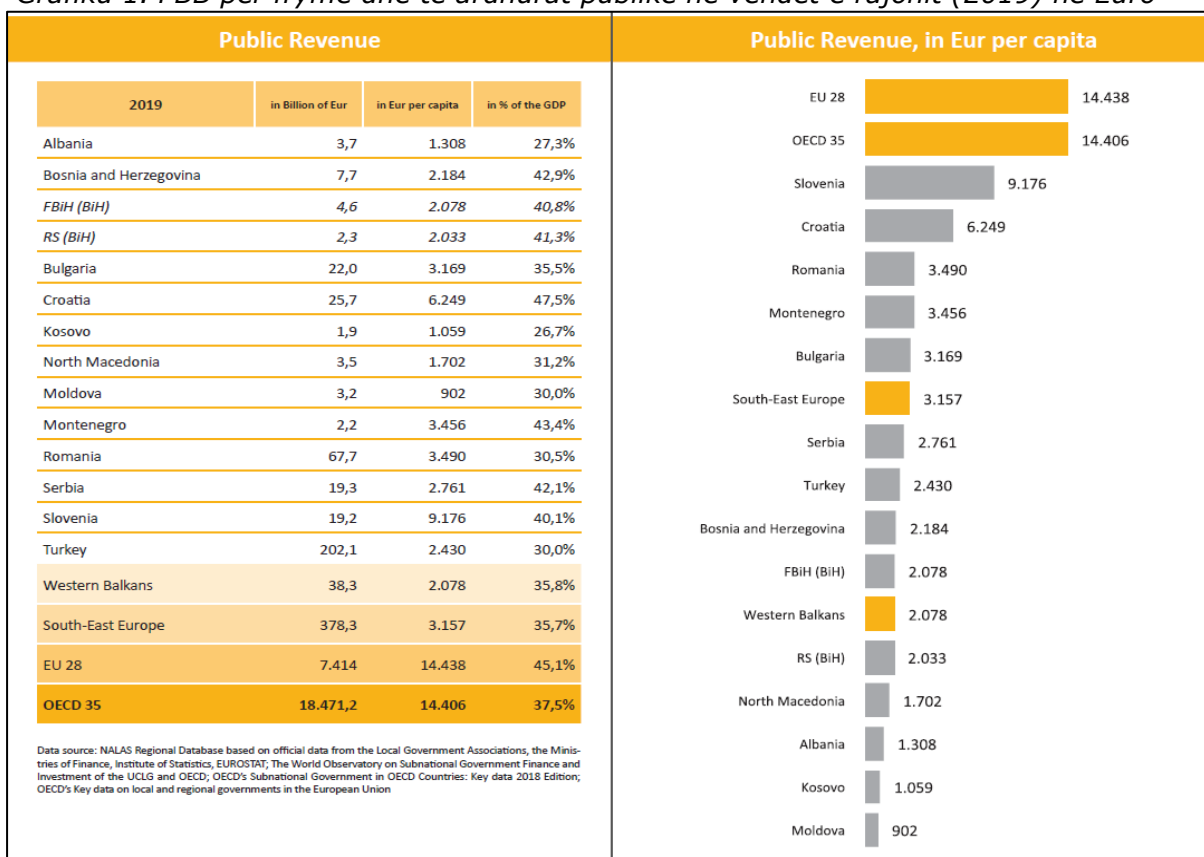
Në termat e sotme, thotë A. Civici në librin e tij "Dilemat e zhvillimit", niveli i demokracisë vlerësohet me anë të filtrit të qeverisjes së mirë, d.m.th në çfarë mase kjo demokraci krijon potenciale për rritje të qëndrueshme ekonomike dhe merr vendime të drejta politike, në favor të zhvillimit". (Civic, A. 2007: 81)

Treguesit e Decentralizimit Fiskal në Europën Juglindore

Shqipëria ka treguar se decentralizimi është një mjet kryesor zhvillimi. Më shumë se dy dekada të aktiviteteve të decentralizimit kanë treguar se procesi i decentralizimit ka sjellë ndryshime në funksionimin e institucioneve dhe ofrimin e shërbimeve - por ky ndryshim ndodh gradualisht.

Siç theksohet në Raportin e Komisionit Evropian për Shqipërinë 2021, "Ndërsa bashkive u janë dhënë kompetenca më të mëdha për politikëbërje, njësitë të qeverisjes vendore (NJQV) ende u mungojnë burimet e mjaftueshme financiare dhe kapacitetet administrative për t'i ushtruar ato në mënyrë efektive. Autonomia fiskale e NJQV është në rrezik, pasi pjesa më e madhe e buxhetit të tyre varet nga transfertat kombëtare. Si rezultat, edhe pse komunat po përmirësohen në mbledhjen e të ardhurave vetjake, aftësia e përgjithshme e institucioneve vendore për të ofruar shërbime publike cilësore mbetet e kufizuar".¹

Grafiku 1. PBB për frymë dhe të ardhurat publike në vendet e rajonit (2019) në Euro

Burimi: NALAS (2021)

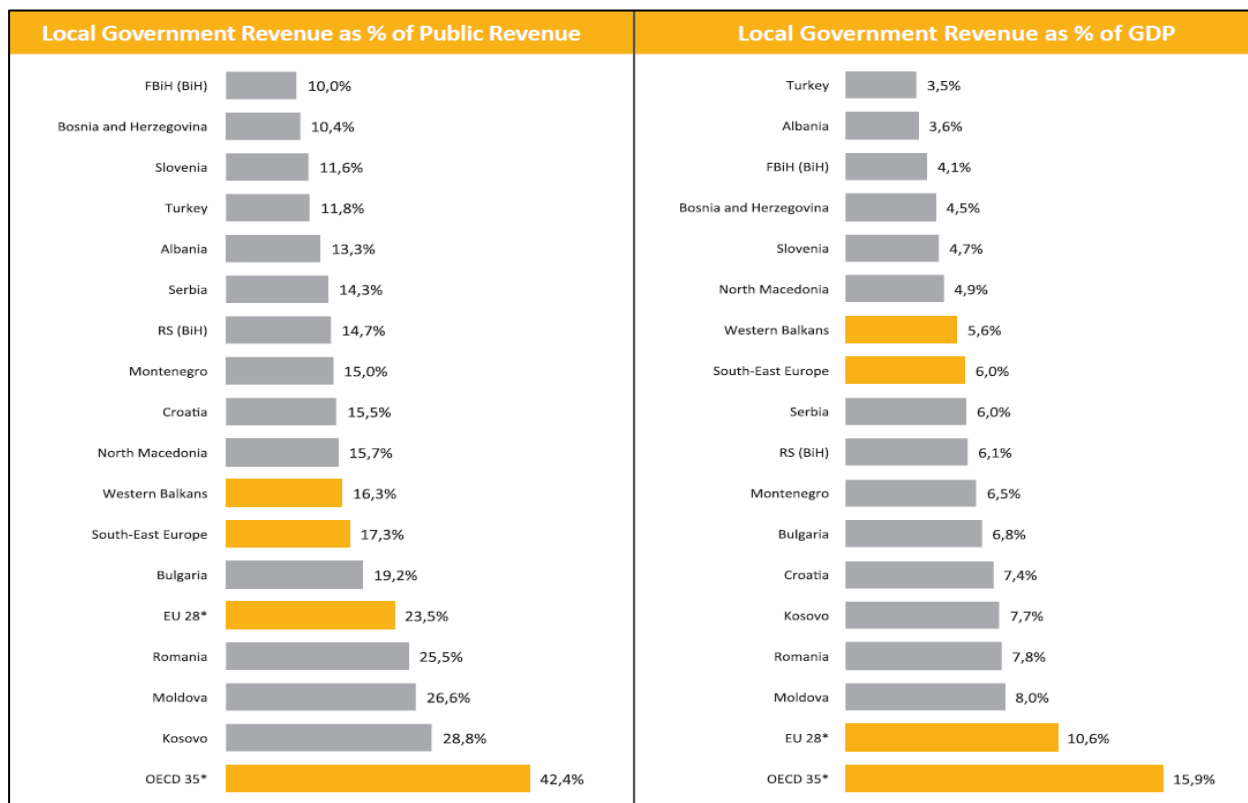
Duhet të analizojmë treguesit fiskalë në vendet e Europës JL, duke qenë se pjesa e decentralizimit fiskal është pjesa më e ndjeshme dhe kyçe për suksesin apo dështimin e pushtetit vendor në përmbushjen e misionit të saj për financimin e programeve buxhetore, ndër të cilët edhe zhvillimin ekonomik. Siç tregohet në grafikun 1, PBB për frymë në vendet e Europës JL gjatë vitit 2019, Shqipëria ka normën më të ulët dhe gjithashtu Shqipëria ka të

¹ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, EU Commission Report, Albania 2021, page 11.

ardhurat publike për frymë më të ulëta në të gjitha vendet e EJT së bashku me Kosovën dhe Moldavinë.

Pavarësisht peshës ndaj PBB-së që do të referohet në analizën e mëposhtme të disa treguesve, grafiku i PBB-së së vendeve të ndryshme na jep mundësinë të shohim grupin absolut të financimit për njësitë e qeverisjes vendore të EJT dhe të nxjerrim analiza krahasuese.

Grafiku 2. Të ardhurat e NJQV si pjesë e të Ardhurave Publike dhe të ardhurat e NJQV-ve si pjesë e PBB-së (2019)

Burimi: NALAS, Fiscal decentralization: SEE indicators, 2021. (Të dhënat për Shqipërinë nuk përfshijnë qarqet)

Siç tregohet në grafikun 2, të ardhurat vendore në Shqipëri në vitin 2019 përbënin 13.3% të të ardhurave publike të konsoliduara ndër vendet e rajonit me shkallën më të ulët. Gjatë këtij viti, vetëm 3.6% e PBB-së janë të ardhura vendore – ky tregues është edhe më i ulëti në rajon. Nisur nga këto shifra dhe duke i krahasuar me ato të vendeve të rajonit, mund të dallohen lehtësisht vështirësitë me të cilat përballen njësitë e qeverisjes vendore në Shqipëri në krahasim me vendet e tjera.

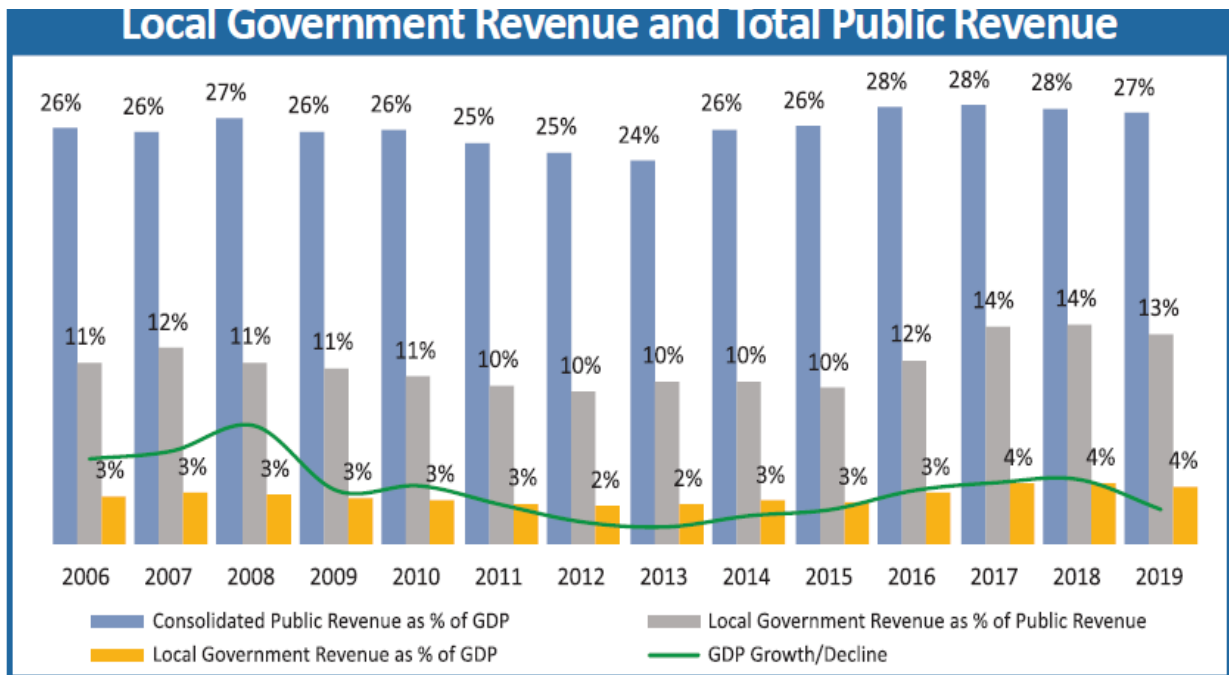
Si kanë ecur ndër vite të ardhurat e Pushtetit Vendor në Shqipëri, a janë rritur ato pas reformës administrativo-territoriale?

Në grafikun 3, shihet se të ardhurat në Shqipëri nga viti 2006 deri në vitin 2019 në raport me PBB-në janë konstante. Pas reformës së RAT (Reforma Administrative Territoriale) në 2015, në 2016 kemi një rritje të dukshme, por kjo ka ardhur si rezultat i dy faktorëve:

- a- Transferimi i 6 funksioneve të reja në Pushtetin Vendor
- b- Transferimi i pakushtëzuar i cili nuk mund të jetë më i vogël se 1 % e PBB-së (rregull i

vendosur në ligjin për financat e vetëqeverisjes lokale nr. 68/2017).

Grafiku 3. Të ardhurat e NJQV-ve si pjesë e të ardhurave publike; Të ardhurat e NJQV-ve si pjesë e PPB (2006-2019)

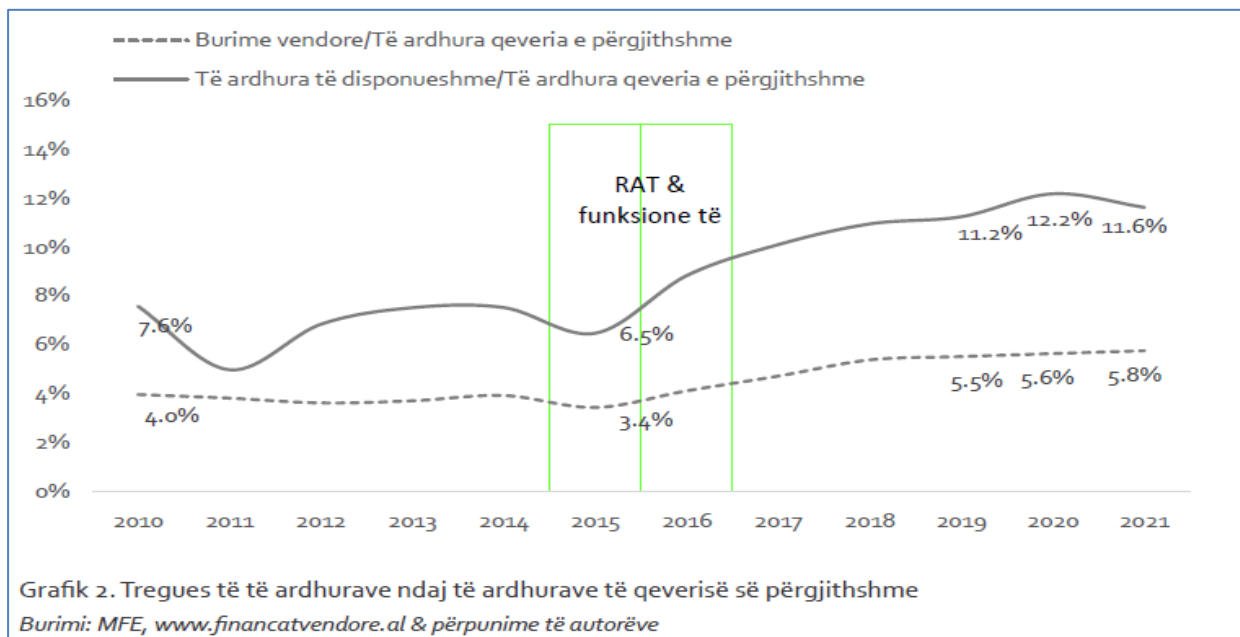

Burimi: NALAS, Fiscal decentralization: SEE indicators, 2021.

Një pjesë e të ardhurave vendore nuk janë ato që krijohen në bashki por vijnë si transfertë nga pushteti qendror dhe ky raport është mjaft problematik pasi tregon shkallën e vërtetë të autonomisë vendore. Autonomia vendore është jashtëzakonisht e ndikuar nga autonomia fiskale, e cila e bën atë të varur dhe jo fleksibël në vendimmarjen e Pushtetit Vendor.

Grafiku 4. NJQV Të ardhurat e veta si pjesë e të ardhurave publike (2010 – 2021)

Burimi: Co-Plan, 2022.

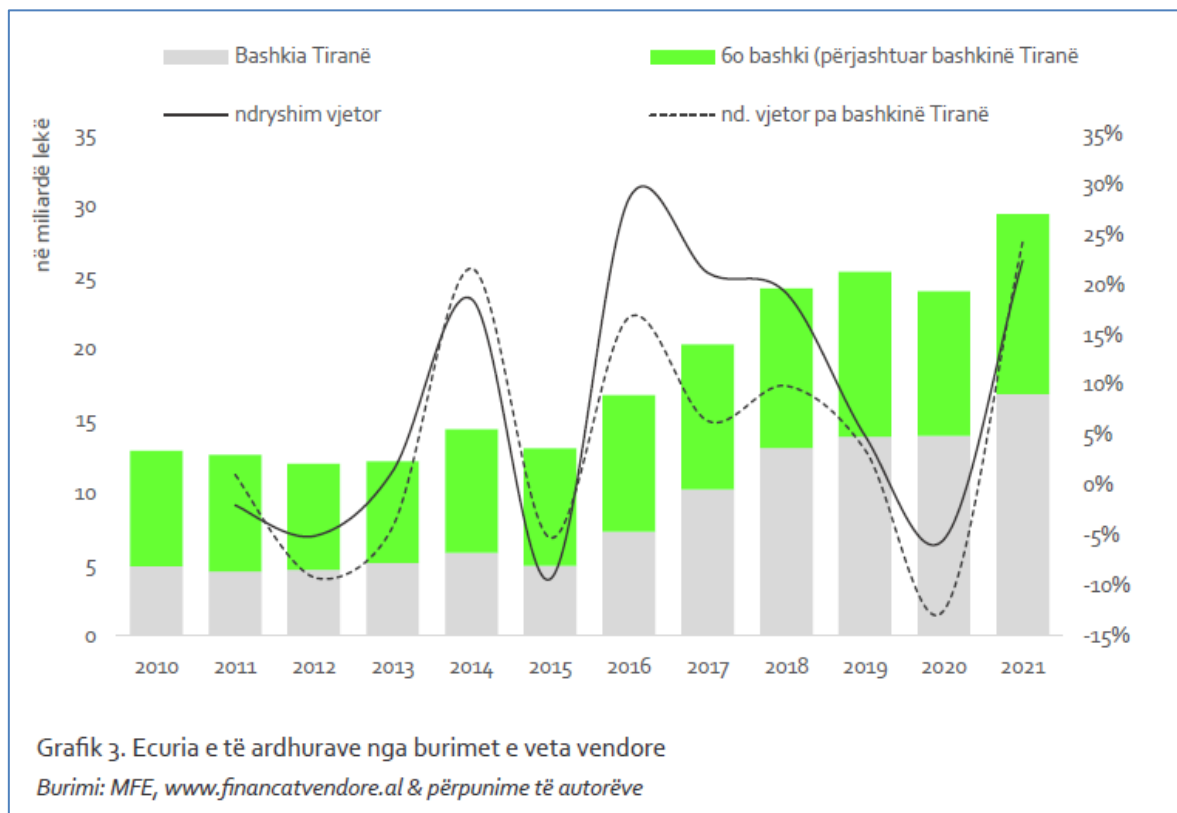
Grafik 2. Tregues të të ardhurave ndaj të ardhurave të qeverisë së përgjithshme

Burimi: MFE, www.financatvendore.al & përpunime të autorëve

Grafiku nr. 4 tregon se raporti i të ardhurave të NJQV në raport me të ardhurat e përgjithshme është 5.8% krahasuar me atë të të ardhurave totale në raport me të përgjithshmen që është 11.6%. Ky tregues tregon varësinë dhe ndikimin e të ardhurave të Njësive të Vetëqeverisjes Vendore nga transfertat ndërqeveritare.

Ky raport është 50:50. Në të njëjtën kohë, ky raport është mjaft i ndryshëm kur analizohen 60 bashki pa bashkinë e Tiranës dhe 61 bashki, përfshirë bashkinë e Tiranës. Mund të themi se 55% e shpenzimeve të përgjithshme që bëhen në nivel vendor bëhen nga Bashkia e Tiranës (Grafiku 5).

Grafiku 5. Të ardhurat e veta të NJQV (2010 – 2021)

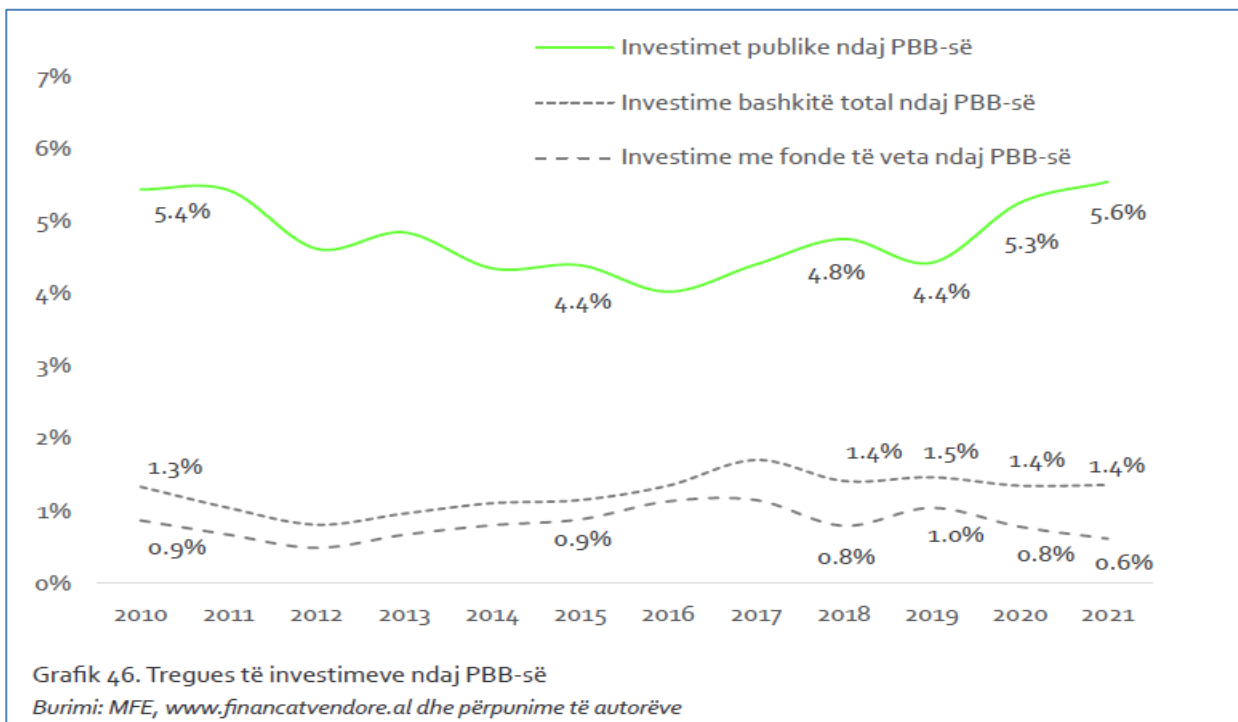
Burimi: Co-Plan, 2022.

Një tregues tjetër që mat peshën e shpenzimeve të njësive të qeverisjes vendore për investime dhe qasjen e tyre në raport me planet e përmirësimit të kapitalit, është investimi për frymë në nivel vendor.

Investimet me fonde vetjake në 61 bashki janë pothuajse 10% e investimeve totale, si dhe investimet me mjete vetjake janë sa 0.6% e PBB-së ose 40% e investimeve në nivel vendor, ndërsa 60% e këtyre investimeve vijnë nga pushteti qendror (Grafiku 6).

Investimet nga Qeveria Qendrore financohen nga Fondi i Zhvillimit të Rajoneve, nga Fondi Shqiptar i Zhvillimit (i cili financohet edhe nga institucione të tjera financiare) si dhe direkt nga Ministritë e Linjës. Investime të tilla bëhen me objektiva politike si dhe duke investuar në zonat që kanë PBB-në më të lartë për frymë, gjë që rezulton në rritje të pabarazisë rajonale, ndryshe nga qëllimi dhe objektivi i fondit të zhvillimit

rajonat.

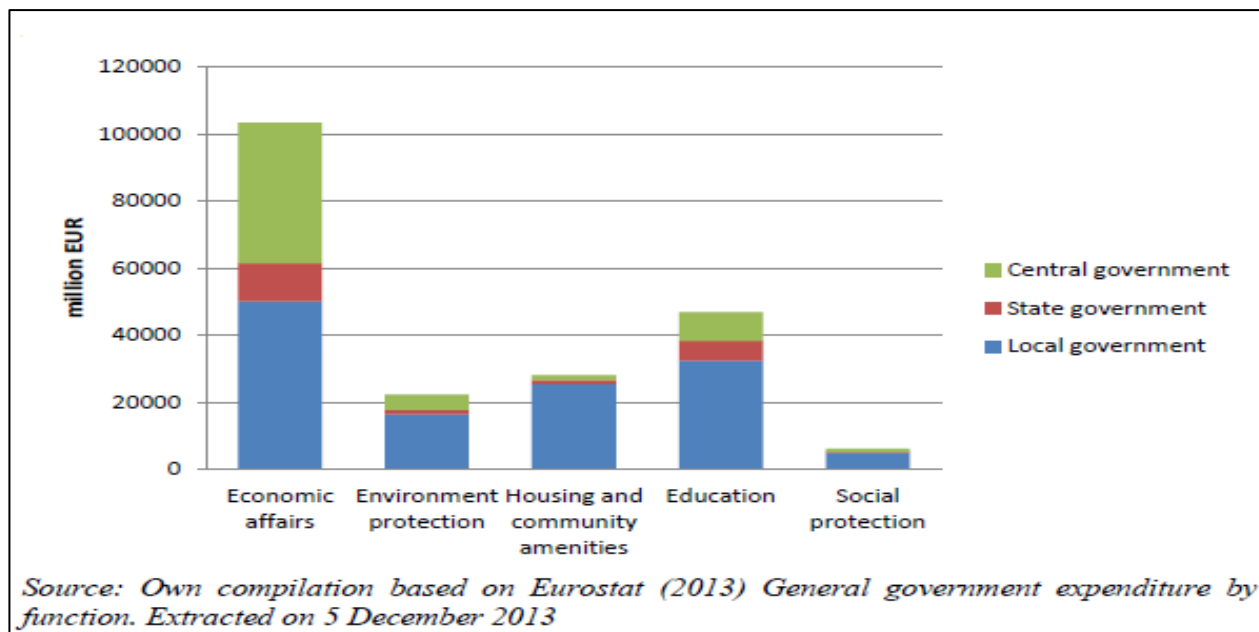
Grafiku 6. Graph 6: NJQV-të Investimet publike si pjesë e PBB-së (2010 – 2021)

Burimi: Co-Plan, 2022.

Në rastin e Shqipërisë, ky raport duket se nuk favorizon qeverisjen vendore. Kjo e largon qeverinë qendrore nga roli i saj normal që është zhvillimi i strategjive, politikave dhe roli rregullator, veçanërisht për funksionet me rëndësi kombëtare.

Ndryshe është situata në vendet e BE-së, shifrat e këtyre shpenzimeve janë paraqitur në grafikun 7, i cili tregon raportin e shpenzimeve vendore me investimet kombëtare sipas funksioneve në vendet e BE-së. (EuroStat 2013).

Grafiku 7. Raporti i shpenzimeve NJQQ/NJQV në vendet e BE-së (2013)

Burimi: Eurostat 2013

Siç tregohet në këtë grafik, NJQV është institucioni që ofron financim për çështje të tilla si: mbrojtja e mjedisit, arsimi, mirëqenia sociale dhe strehimi, dhe roli i investimeve të bëra nga qeveria qendrore në akset e zhvillimit apo kryeqytetet nuk prodhojnë ndikimin e duhur si dhe nxisin pabarazitë rajonale. Duke marrë parasysh peshën e investimeve të kryera nga qeveritë e këtyre vendeve në raport me PBB-në, mund të shihet se kjo diferencë është më e thellë në Shqipëri. (Petraços, 2001, Heidenreich, 2003 dhe Levitas T, 2013).

Financimi për investime është dhënë në formën e granteve konkurruese që nga viti 2006. Duke filluar nga viti 2009 e deri në ditët e sotme, investimet janë siguruar edhe nga Fondi i Zhvillimit të Rajoneve (FZHR). Qeveria në këto funksione është mjaft modeste. E kundërta ndodh në Shqipëri.

Financimi Publik për Zhvillimin Ekonomik

Përveç fondeve publike që vijnë nga të ardhurat e krijuara nga taksat që qeveria qendrore shpenzon në masën 90.7% (treguar në grafikun 2), qeveria qendrore ka konsumuar 99.97% të borxhit publik të konsoliduar (2015)ii.

Pavarësisht nga ekzistenca e Ligjit për Huamarrjen Lokale, bashkitë duhet të pajisen me leje të posaçme nga Ministria e Financave. Kjo ka kufizuar mundësinë e huamarrjes për financimin e planeve të përmirësimit të kapitalit si dhe për të ndërhyrë me instrumente financiare në mbështetje të planeve të zhvillimit vendor. Situata paraqitet si në tabelën 1. Në total, stoku i borxhit të pushtetit vendor në fund të vitit 2021 rezulton të jetë rreth 314.9 milionë lekë dhe vlerësohet në rreth 0.018% të PBB-së nominale dhe jep një kontribut të vogël nga totali i borxhit publik.

Tabela 1. Borxhi i Bashkive (2021)

Huamarrësi	Huadhënësi	Shuma (në milionë lekë)	Nënshkruar më:	Përfundon më:	Stoku në fund të vitit 2021: (në milionë lekë)
Bashkia Korçë	Pro Credit	100	2010	2020	2.3
Bashkia Korçë	ISBA	200	2014	2024	75.6
Bashkia Vlorë	BKT	420	2010	2020	8.9
Bashkia Elbasan	BKT	800	2010	2020	209.4
Bashkia Lezhë	ISBA	107	2014	2023	18.4

Tabelë 1. Të dhëna mbi huamarrjen vendore
Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë, 2022

Burimi: Ministria e Financave

Në realizimin e këtyre fondeve, qeveria qendrore ka në dispozicion FSHZH³ dhe FZHR⁴. Fondi Shqiptar i Zhvillimit financohet pjesërisht nga Fondi i Zhvillimit të Rajoneve, ndërsa projektet e tij financohen kryesisht nga donatorë dhe kreditorë të ndryshëm. Fusha e veprimtarisë së Fondit Shqiptar të Zhvillimit është promovimi i zhvillimit të qëndrueshëm, të ekuilibruar dhe ndërveprues ekonomik dhe social, në nivel rajonal dhe vendor, në mbështetje të politikave shtetërore të zhvillimit. Sipas strategjisë së decentralizimit, qeveria dhe agjencitë e saj financiare dhe zhvillimore do të vazhdojnë të mbështesin fuqishëm investimet kapitale për përmirësimin e infrastrukturës lokale me fonde nga buxheti i shtetit dhe donatorë të huaj⁵.

Zhvillimi ekonomik nuk mund të kuptohet pa financiar, ndër të tjera, edhe planet e investimeve kapitale. Nisur nga kushtet e tyre financiare, njësitë e qeverisjes vendore nuk mund të luajnë këtë rol, i cili në thelb ka mbetur në duart e pushtetit qendror, pasi sipas teorisë dhe situatave në rajonin e Ballkanit të paraqitura më sipër, fondet e përdorura nga pushteti qendror po i nxisin pabarazi rajonale.

¹ Gjatë viteve 2006-2009, financimi është siguruar me grante konkurruese nga Komisioni i Alokimit të Granteve Konkurruese si autoritet vendimmarrës (në zbatim të Urdhrit të Ministrit të Financave, nr. 355, datë 13.01.2009, "Për krijimin e Komisionit për ndarjen e granteve konkurruese").

² Kriteret specifike u miratuan për çdo thirrje për aplikim në vitin 2014. NJQV-të (qarqet dhe bashkitë) dhe agjencitë e zhvillimit kishin të drejtë të aplikonin për grante për projekte investimi (nga viti 2014 e në vazhdim).

³ Fondi Shqiptar i Zhvillimit (FSHZH) është një agjenci publike, misioni i së cilës është të inkurajojë një zhvillim socio-ekonomik të qëndrueshëm, të ekuilibruar dhe koheziv në nivel lokal dhe rajonal. FSHZH u krijua në fillim të vitit 1993, në bazë të një marrëveshjeje ndërmjet Qeverisë së Shqipërisë dhe Bankës Botërore. Më 11 maj 2009, Kuvendi i Shqipërisë i dha FSHZH-së një status të veçantë ligjor me miratimin e ligjit nr. 10130, datë 11.5.2009, i përditësuar "Për Fondin e Zhvillimit të Rajoneve".

⁴ Fondi i Zhvillimit Rajonal (FZHR) është një instrument zhvillimi dhe një mekanizëm financiar

konkurrues që mbështet politikën kombëtare të zhvillimit rajonal dhe lokal, për të siguruar zbatimin e objektivave të politikës së kohezionit territorial, për të patur rajone me zhvillim të drejtë, konkurrues dhe zhvillim të qëndrueshëm, ekonomik, social dhe mjedisor. Fondi i Zhvillimit të Rajoneve administrohet me vendimmarrje kolegjiale të Komitetit të Zhvillimit Rajonal të kryesuar nga Kryeministri.

⁵ Fondi i Zhvillimit të Rajoneve dhe Fondi Shqiptar i Zhvillimit sipas Qeverisë Shqiptare janë krijuar për të shërbyer si instrumente që nxisin zhvillimin urban dhe rural në kuadër të politikave më të gjera të zhvillimit rajonal. Investimet në nivel vendor do të përfshihen në programet strategjike të zhvillimit rajonal që garantojnë kohezionin ekonomik dhe social midis rajoneve dhe zonave të ndryshme të vendit.

- Cilat janë politikat për të mbështetur funksionin e zhvillimit ekonomik vendor dhe si shprehen ato në strukturat e financimit?

Funksioni i zhvillimit ekonomik është funksion ekskluziv i qeverisjes vendore siç parashikohet në ligjin organik për qeverisjen vendore (Ligji nr. 8652/2000 dhe ligji i ri nr. 139/2015), edhe pse financimi për këtë funksion është shumë modest.

Mjafton të thuhet se vetë bashkitë nuk e kanë prioritet zhvillimin ekonomik lokal, pasi vetëm 19 nga 61 bashkitë kanë Drejtorin të Zhvillimit Ekonomik Lokal.

Kjo sjell në vëmendje edhe çështjen e qasjes joadekuate të administratës vendore në lidhje me zhvillimin ekonomik lokal dhe rajonal, duke përdorur instrumentet aktuale financiare (transfertat vetjake dhe ndërqeveritare), si dhe mundësinë apo kapacitetet e saj për të aksesuar fondet e qeverisë nëpërmjet konkurrencës për grante (FZHR) ose aplikim për fondet e Bashkimit Evropian.

- Shtrohet pyetja, në fazën aktuale, a ka administrata vendore kapacitetin për të luajtur këtë rol?
- A është e mundur që BE të mbështesë projekte në rajonet më pak të zhvilluara të Shqipërisë, duke qenë se diferenca e dallimeve rajonale është gjithashtu në qendër të politikave të financimit të projekteve?

A është Shqipëria e vetme në këtë qasje apo edhe vende të tjera e ndajnë këtë situatë?

Pasojat negative janë evidentuar edhe në vende të tjera të Europës Juglindore, në vendet e Ballkanit, lidhur me pamundësinë e financimit të njëjësive të qeverisjes vendore për të siguruar rolin e tyre në zhvillimin ekonomik vendor. "Megjithatë, dëshmitë nga i gjithë rajoni i Ballkanit tregojnë se pas ndryshimeve, përqendrimi i aktiviteteve ekonomike në një numër të kufizuar rajonesh apo aksesh kyçe zhvillimi është një tipar i përgjithshëm dhe zbulon se, si rezultat i kësaj qasjeje, pabarazitë ndërrajonale janë rritur." (Petraços, 2001; Heidenreich, 2003)

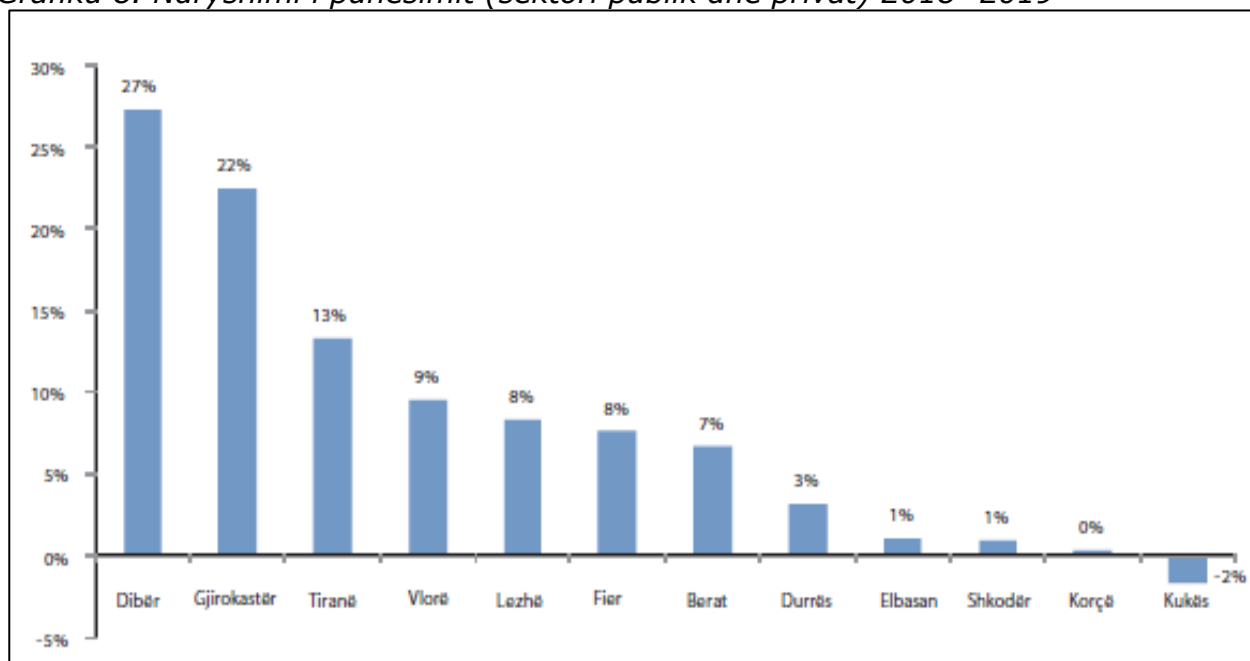
Krahas pabarazive të krijuara si rezultat i përqendrimit të shpenzimeve të qeverisë në programet kombëtare dhe akset kryesore të zhvillimit, këto shpenzime, duke përjashtuar ato të pushtetit vendor, nuk kanë sjellë ndonjë përfitim të madh për njësitë e qeverisjes vendore apo qarqet ku ato zbatohen. Një shembull për t'u përmendur është Qarku i Kukësit në lidhje

me përfitimet e mundshme nga ndërtimi i autostradës nacionale Durrës-Kukës-Morinë.

Sipas INSTAT, numri total i pasagjerëve që hynë dhe dalin nëpërmjet transportit rrugor në pikat kufitare tokësore ishte 15.397.665 gjatë vitit 2021. Të dhënat tregojnë se rreth 43,1% e pasagjerëve kanë lëvizur kryesisht përmes pikës kufitare tokësore Morin.

Pavarësisht se ky qark përfitoi më shumë nga shpenzimet më të mëdha të Shqipërisë për ndërtimin e autostradës nacionale Durrës-Kukës-Morinë, punësimi ra me 2% gjatë viteve 2019-2021. (Grafiku 8)

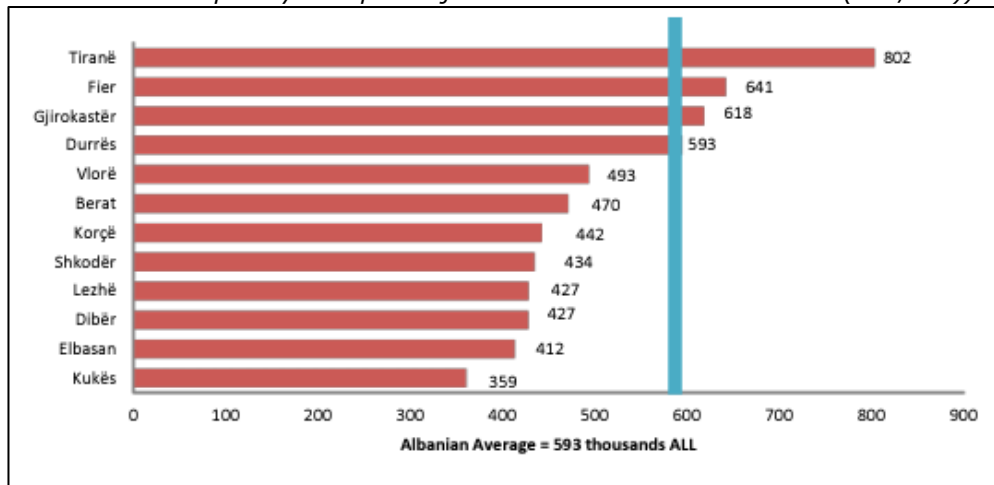
Grafiku 8. Ndryshimi i punësimit (sektori publik dhe privat) 2018 -2019

Burimi: INSTAT

Kukësi është qarku me PBB-në për frymë më të ulët në Shqipëri (Grafiku 9). Nisur nga kushtet dhe mundësitë për rritje dhe zhvillim ekonomik, rajonet në Shqipëri kanë ecur me shpejtësi të ndryshme. Kjo shpejtësi relative "ndihmohet" edhe nga politika e investimeve të qeverisë qendrore.

Grafiku 9. PBB për frymë sipas Rajonit Statistikor Niveli 3 në 2019 (000/ALL)

Burimi: INSTAT

Sipas Bartlet. V, disa elementë të zhvillimit ekonomik lokal ekzistojnë në Evropën Qendrore dhe Lindore përpara se të fillonin proceset demokratike atje. Për shumë individ, në qeverisjen vendore, zhvillimi ekonomik është një mjet i një plani strategjik për të nxitur ekonominë me qëllim krijimin e vendeve të punës dhe rritjen e të ardhurave të veta të njësisve të qeverisjes vendore. (Bartlet. E, 2013).

Një qasje standarde për analizën e zhvillimit ekonomik lokal është se kjo rritje është e mundur kur institucionet qëndrojnë pranë për të reduktuar pasigurinë, për të lehtësuar ndërveprimin social, për të ofruar stimuj të fortë për aktivitetin ekonomik dhe për të mbajtur zbatimin me kosto efektive në një nivel të ulët. (Sautet, 2005). Kjo pasqyrohet edhe në një studim të UNDP-së në vitin 2010 mbi "Pabarazitë Rajonale në Shqipëri".

Ndikimi i transfertave ndërqeveritare në rritjen e pabarazive rajonale

Skema e financimit të NJQV, siç parashikohet në ligjin organik, janë transfertat ndërqeveritare të kushtëzuara dhe të pakushtëzuara, të ardhurat e veta nga taksat dhe tarifatat, kreditë dhe donacionet. Tabela 2 tregon dinamikën e këtyre instrumenteve ndër vite. Mund të vërehet lehtësisht se Fondi i Zhvillimit Rajonal – është rritur në mënyrë të qëndrueshme, por në mënyrë të konsiderueshme gjatë viteve të fundit. Si transferim i kushtëzuar, granti konkurrues u fut në skemën e financimit të qeverisjes vendore në vitin 2006, kohë në të cilën autonomia fiskale e njësisve të qeverisjes vendore filloi të tkurej edhe pse vlera absolute e të ardhurave vendore u rrit.

Tabela 2. Autonomia fiskale dhe shkalla e investimeve të NJQV-ve në krahasim me investimet publike (2015 -2021)

Treguesit	Përshkrimi	Vlerat				
		2015	2018	2019	2019	2021
Autonomia Financiare (A)	Raporti i të ardhurave nga burimet e veta vendore ndaj totalit të burimeve financiare vjetore.	30.9%	30.9%	33.4%	29.1%	31.6%

Investimet me fonde vetjake ndaj totalit të investimeve publike (%)	Investimet e bëra me fondet e veta të bashkive (nga burimet e tyre vendore, transfertat e pakushtëzuara dhe taksat e alokuara) në Lekë në totalin e investimeve publike në Lekë.	20.1%	16.7%	23.5%	14.8%	12.9%
Investimet e Bashkisë në investime publike (%)	Totali i investimeve të bëra nga bashkitë (me fonde të veta dhe të kushtëzuara, përfshirë FZHR) në Lekë krahasuar me totalin e investimeve publike në Lekë.	26.2%	29.8%	33.1%	25.7%	24.5%

Burimi : Ministria e Financës, Financatvendore.al

Ndërsa në vlera absolute paraqet rritje të të ardhurave vendore, kjo situatë ndikon relativisht në nivelin e autonomisë fiskale. Pavarësisht rritjes së vlerës absolute gjatë këtyre viteve, të ardhurat vendore kanë ndryshuar shumë pak në raport me PBB-në dhe ky ndryshim i atribuohet më shumë funksioneve të transferuara në shkurt 2016, sesa rritje reale për funksionet e dhëna.

Zhvillimi Lokal dhe Rajonal

Reformat e ndërmarra në Shqipëri pas rënies së komunizmit, privatizimi i tokës dhe shërbimeve krijuan një klimë të favorshme për nxitjen e investimeve; vendi u bë më tërheqës për investimet e huaja, të cilat së bashku me ato të bizneseve vendase krijuan terren për rritje ekonomike e jo vetëm.

Në një farë mase, kjo nuk ishte befasuese për shkak të procesit të lëvizjes së popullsisë nga zonat rurale të profilit bujqësor në zonat urbane. Anketat tregojnë se kategoria e shërbimeve të PBB-së u rrit (nga 21% në 1992 në 59% në 2001 dhe në 58% në 2008). (Sjaak Boeckhout; Colm McClements, 2010). Por pavarësisht zhvillimeve të bëra sipas INSTAT-it, qarqet e Kukësit, Lezhës dhe Dibres kanë rritjen më të ulët ekonomike.

Në misionin e tij të paraqitur në Raportin e vitit 2020, Fondi Shqiptar i Zhvillimit thotë se në përmbushjen e funksioneve dhe kompetencave të parashikuara në ligjin nr. 10 130, datë 11.5.2009, FSHZH synon:

- . *përmirësimi i infrastrukturës sociale-ekonomike lokale;*
- . *përmirësimi i shërbimeve publike lokale;*
- . *forcimi institucional i njësisive të qeverisjes vendore;*

Pra, në këtë deklaratë misioni, FSHZH-së është aktiv në investimet vendore që me ligjin 139/2015, u janë dhënë Njësive të Vetëqeverisjes Vendore që ushtrojnë mandatin e tyre sipas parimit të Autonomisë Vendore.

Ndikimi i këtij Fondi në krijimin e ekuilibrave apo disbalancave në zhvillimin ekonomik dhe social është shumë domethënës. Kjo vërehet në të dhënat e tabelës nr.3, ku numri më i

madh i projekteve i përkasin rrethëve me zhvillimin më të madh ekonomik në vend.

Kur shikohet tabela e numrit të projekteve sipas rajoneve, vërehet se investimet e Fondit Shqiptar të Zhvillimit janë realizuar në qarqet me PBB-në më të lartë për frymë (Grafiku 12), gjë që nuk ka ndihmuar në zbutjen e diferencave.

Ndërhyrjet e viteve të fundit me projekt investime në rajonet me PBB për frymë më të ulët janë tkurrur, dhe ky padyshim do të sjellë më shumë shqetësime për rritjen ekonomike të tyre.

Tabela 3. Projektet e zbatuara nga FSHZH

Fondet gjatë 2019 – 2020 në Lek (ALL)

Nr.	Rajonet	Nr. I Projekteve
1	Berat	10
2	Diber	3
3	Durres	5
4	Elbasan	8
5	Fier	11
6	Gjirokastra	
7	Korça	9
8	Kukes	3
9	Lezha	3
10	Shkodra	7
11	Tirana	9
12	Vlora	18
	Total	110

Burimi: FSHZH (2020 Report)

Tabela 4. Rritja e PBB-së sipas qarqut dhe rajoneve NUTS-2 në %

Tab. 1 PBB sipas rajoneve statistikore

Kodi	Niveli Statistikor 2 / 3	PBB çmime korente (milion Lekë) 2019	PBB çmime korente (milion Lekë) 2020*	Rritja Reale e PBB-së 2020*/2019	Kontributi ndaj rritjes Reale 2020*/2019	Struktura ndaj PBB-së 2019	Struktura ndaj PBB-së 2020*
AL	Republika e Shqipërisë	1.691.903	1.644.077	-3,48	-3,48	100,00	100,00
AL01	Veri	389.330	372.517	-5,25	-1,21	23,01	22,66
AL011	Dibër	51.112	48.267	-6,14	-0,19	3,02	2,94
AL012	Durrës	171.576	164.087	-5,83	-0,59	10,14	9,98
AL013	Kukës	27.362	27.309	-0,10	-0,002	1,62	1,66
AL014	Lezhë	53.262	50.203	-6,28	-0,20	3,15	3,05
AL015	Shkodër	86.017	82.652	-4,55	-0,23	5,08	5,03
AL02	Qendër	835.124	818.802	-2,80	-1,38	49,36	49,80
AL021	Elbasan	111.830	112.244	0,30	0,02	6,61	6,83
AL022	Tiranë	723.294	706.559	-3,28	-1,40	42,75	42,98
AL03	Jug	467.450	452.758	-3,23	-0,89	27,63	27,54
AL031	Berat	57.883	57.217	0,33	0,01	3,42	3,48
AL032	Fier	188.442	178.185	-5,24	-0,58	11,14	10,84
AL033	Gjirokastrë	37.087	36.046	-3,59	-0,08	2,19	2,19
AL034	Korçë	90.725	88.307	-3,42	-0,18	5,36	5,37
AL035	Vlorë	93.312	93.003	-1,05	-0,06	5,52	5,66

*2020 Të dhëna gjysmë-finale

Burimi: INSTAT

Tabela 4 tregon se vetëm tre qarqe në Shqipëri kontribuojnë me 63.79% në PBB.

Kjo ka bërë që këto rajone të përjetojnë një presion demografik më të lartë, përveç shqetësimeve të tjera. Vetëm dy rajone (qarqe) kanë një rritje ekonomike 50% më shumë se mesatarja kombëtare. Por sërish, këto janë qarqet/rajonet që përfitojnë më shumë nga FZHR/FSHZH, për numrin e projekteve si dhe për sasinë e financimit të projekteve (Raporti i FSHZH 2020). Këtij grupi i bashkohet edhe Vlora me numrin rekord të projekteve të financuara.

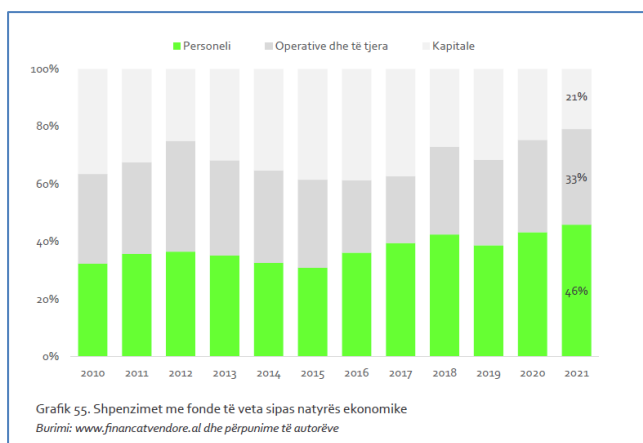
Administrata Lokale, roli i saj në zbatimin e Decentralizimit Fiskal si dhe roli i saj në Zhvillimin Ekonomik Lokal dhe Rajonal

Ndërkohë që bashkive u janë dhënë kompetenca më të mëdha për politikëbërje, njësitë të qeverisjes vendore (NJQV) ende u mungojnë burimet e mjaftueshme financiare dhe kapacitetet administrative për t'i ushtruar ato në mënyrë efektive. Autonomia fiskale e NJQV-ve është në rrezik, pasi pjesa më e madhe e buxhetit të tyre varet nga transfertat kombëtare. Si rezultat, megjithëse komunat po përmirësohen në mbledhjen e të ardhurave vetjake, aftësia e përgjithshme e institucioneve vendore për të ofruar shërbime publike cilësore mbetet e kufizuar.²

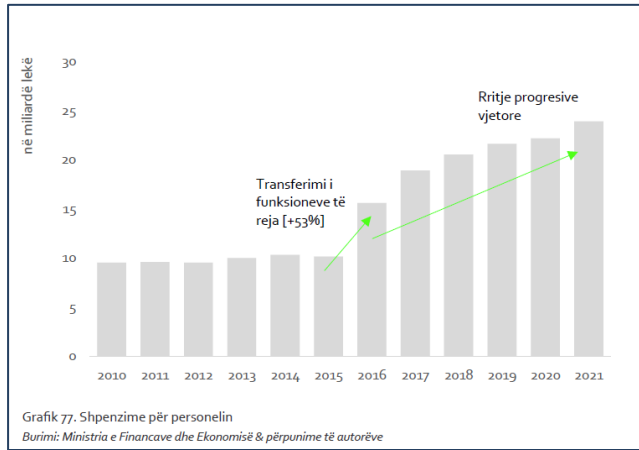
Sipas raportit të Komisionit Evropian, procesi i decentralizimit në Shqipëri ka përmirësuar kapacitetin e pushtetit vendor për t'iu përgjigjur kërkesave të qytetarëve. Megjithatë, ka ende nevojë për të forcuar aftësinë e autoriteteve vendore për të planifikuar, menaxhuar dhe financuar shërbimet publike në mënyrë efektive.

Një nga objektivat e reformës territoriale ishte reduktimi i punonjësve që do të vinte si rezultat i bashkimit të njësitë të vetëqeverisjes vendore. Por njësitë vendore lëvizin në drejtim të kundërt duke zbatuar një qasje patronazhi ku interesat e rrjetit politik mbizotërojnë interesat dhe qëllimin e reformës (**Grafiku 10**).

Grafiku 10. Ndryshimi i shpenzimeve të punonjësve të NJQV-ve (2010 -2021)

² COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, EU Commission Report, Albania 2021, faqe11.

Burimi : Ministria e Financave

Në vitin 2019, Shqipëria u bë anëtare e Shkollës Rajonale të Administratës Publike (ReSPA - Regional School of Public Administration), një organizatë ndërkombëtare e dedikuar për zhvillimin e kapaciteteve dhe standardeve të administratës publike në Ballkanin Perëndimor. ReSPA ofron programe trajnimi dhe kërkimi për të mbështetur qeveritë vendore dhe organet e tjera të administratës publike në përpjekjet e tyre për të forcuar kapacitetet e tyre. Metodologjitë e reja të kurrikulës u zbatuan nga Departamenti i Administratës Publike, i cili funksionon me ligjin e ndryshuar "Për nëpunësin civil" 152/2013. ASPA (Shkolla Shqiptare për Administratën Publike) ka pësuar reforma herë pas here, por grafikët e mësipërm tregojnë se fokusi ka qenë në sasinë e administratës publike dhe jo në cilësinë e saj. Aktualisht shkolla e administratës publike është pa ambiente pune.

Sipas një raporti të Bankës Botërore të vitit 2019, administrata publike e Shqipërisë mbetet shumë e centralizuar, me autonomi ose kapacitet të kufizuar për qeveritë vendore për të ofruar shërbime publike në mënyrë efektive. Raporti thekson nevojën për reformë në sektorin e administratës publike për të mbështetur përpjekjet e vendit për integrimin në BE.

Bashkimi Evropian ka punuar për të mbështetur Shqipërinë në reformat e saj administrative dhe institucionale që kur vendi ka shprehur interesin e tij për t'u anëtarësuar në Bashkimin Evropian. Një nga fushat kryesore të mbështetjes së BE-së ka qenë në fushën e administratës publike. Nëpërmjet programit të Instrumentit për Asistencën e Para-Aderimit (IPA), BE-ja ka ndihmuar Shqipërinë në forcimin e strukturave të administratës publike, duke përfshirë forcimin e kapaciteteve të organeve qeveritare për hartimin dhe zbatimin e politikave, përmirësimin e funksionimit të ofrimit të shërbimeve publike, rritjen e transparencës dhe llogaridhënies së institucioneve publike dhe në mbështetjen e praktikave të qeverisjes së mirë. BE ka inkurajuar Shqipërinë që të përafrojë administratën e saj publike me parimet dhe standardet e BE-së, të tilla si ato të parashikuara në Kartën Evropiane për Vetëqeverisjen Vendore dhe Kodin e Sjelljes për Zyrtarët Publik. BE ka ofruar gjithashtu asistencë në drejtim të trajnimit të stafit, asistencës teknike dhe mbështetjes logjistike për të ndihmuar Shqipërinë të përmirësojë administratën e saj publike. Zbatimi i 70% të volumit të "Acquis-EU do të zbatohet në nivel lokal.

Veç kësaj, BE-ja ka krijuar një mekanizëm gjithëpërfshirës monitorimi për të siguruar që reformat e administratës publike të Shqipërisë të jenë në përputhje me standardet e BE-së. Ky mekanizëm përfshin vlerësime të rregullta të progresit të Shqipërisë drejt përmbushjes së standardeve të BE-së, si dhe dialogun ndërmjet zyrtarëve të BE-së dhe zyrtarëve shqiptarë mbi

mënyrat për të përmirësuar sistemin e administratës publike.

Jo në pak raste janë ofruar trajnime të thelluara të administratës vendore, trajnime të specializuara nga donatorë të ndryshëm si: (USAID, GiZ, SDC, SIDA, UNDP, etj.) të cilat kanë ndihmuar në rritjen e standardit të administratës vendore. Mungesa e sistemit të performancës ka bërë që kurset e trajnimit të mos kërkohen nga punonjësit e administratës për të bërë të mundur arritjen e standardeve dhe kërkesave në punë, por ato janë ofruar nga këto organizata, gjë që ka sjellë jo pak, rastet e indiferencës në pjesëmarrje.

Sistemi dixhital për menaxhimin e burimeve njerëzore HRMIS ende nuk është duke u përdorur nga të gjitha bashkitë. Aktualisht raportohet që vetëm rreth 50% e bashkive e përdorin, duke shënuar një rënie, krahasuar me vitin 2019. Gjithashtu, një shqetësim i ndjeshëm për sigurimin e një administrate të qëndrueshme vazhdojnë të mbeten largimet nga puna në administratën vendore. Shkalla e largimeve nga puna të nëpunësve civilë vendas ka qenë rreth 13% në vitin 2020 (ose 1941 janë larguar) për arsye të ndryshme.³

Bazuar në analizat e mësipërme të situatës ekonomike dhe financiare të bashkive, të sasisë së të ardhurave në dispozicion të NJQV, për të bërë të mundur ofrimin e shërbimeve me cilësi për komunitetin, kosto të përballueshme dhe në mënyrë transparente, si dhe për të hartuar një të ardhme të mirë të komuniteteve, përmes planeve të zhvillimit ekonomik dhe social, por edhe zvoglimit të disbalancave rajonale në drejtim të rritjes ekonomike, një mundësi e artë janë fondet e Bashkimit Evropian përmes programeve specifike që janë në dispozicion.

Për këtë, administrata publike vendore duhet t'i nënshtrohet një sërë reformash, me të cilat po trajtojmë në pjesën e konkluzioneve dhe rekomandimeve.

Bibliografi

- Bartlett, W (2009) 'Economic development in European super-periphery: Evidence from Western Balkans' *Economic annals*, LIV(181):21-44
- Blakely, E. J. (1994) *Planning Local Economic Development: Theory and Practice* (Second edition). Newbury Park: Sage.
- Bodman, P; Heaton, K.A and Hodge. A; "Fiscal Decentralization and Economical Growth" –A Bayesian Model Averaging Approach- The University of Queensland-December 2009:
- Capkova, S. "Local Government and Economic Development" – OSI, "Local Government and Public Service Reform Initiative" Budapest, 2005
- Civic, A. "Dilemmas of Development" Tirane, 2007: 81
- Dallago, B. and Uvalic, M. (1998). puzzles in Local Development and transformation in South East Europe. In S. M. Will Bartlett , *Decentralization and Local development on South East Europe*. (p. 29). Hampshire: Jens Holscherband Horst Tomann.
- European Commission's "Progress Report" Albania, 2016
- Francis J. Conway, The Urban Institute, "Decentralization" *Journal: The Local*

³ Mapping Report 2020 : "Municipalities for Europe" page 7.

Government”, No.1, October, 2003.

INSTAT, Regional Statistical Yearbook, 2015, p. 55

Leonardo G. Romeo; “Decentralizing for Development “The developmental potential of local autonomy and the limits of politics-driven decentralization reforms”.

OSCE/ Presence in Albania, Report (2015)

Prud’homme, R. (1995) The dangers of decentralization. World Bank Research Observer 10 201-220.

Report of The Congress of the Local and regional authorities of the CoE . (March, 2016)
“Information Note on the Congress’ Fact-finding Mission to Albania (24 to 26 February 2016)”

Report on “Fiscal Indicators in SEE Countries”, NALAS, 2015

Shah, Anwar; “Fiscal Decentralization in Developing and transition Economies”
Research Working Paper Washington, DC USA. April 2004.

Sjaak Boeckhout; Colm McClements,(2010) Regional Disparities in Albania

Smoke P, (2001) ‘Fiscal Decentralization in developing countries: A review of the current concepts and practice’ Programme paper No. 2, Geneva: United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD) Democracy Governance and Human Rights

Will Bartlett, Sanja Malekovic, Vassilis Manastiriotis. (2013). Decentralization Paradigms in South East Europe: An introduction.

World Bank Report (2014), Survey 2014

Referenca në web:

Ministria e Financës web: www.financa.gov.al

Banka e Shqipërisë web: <https://www.bankofalbania.org>

Fondi i Zhvillimit të Rajonit web: <https://www.albaniandf.org/>

Ligjet dhe aktet nëligjore:

Ligji Nr.102/2020 “Për zhvillimin dhe kohezionin Rajonal”.

Ligji Nr.139/2015 “Për Vetëqeverisjen Vendore”

Ligji Nr.8652/2000 “Për Organizimin dhe Funksonimin e Pushtetit Vendor” Ligji Nr.9632/2006
“Për sistemin e taksave vendore”

Ligji Nr.9869/2008 “Për Huamarrjen e Pushtetit Vendor”

Ligji Nr.9936/2008 “Ligji për Menaxhimin e Sistemit Buxhetor në Republikën e Shqipërisë”

